

'Meer specialisti leerkrachten'

24

Psychologe Lianne Hoogeveen promoveerde op 22 oktober 2008 op onderzoek naar de sociaal-emotionele effecten van versnellen op hoogbegaafde kinderen. Opvallend was de diversiteit van berichtgeving door de media. Talent spreekt met Hoogeveen over haar onderzoek en haar visie op hoogbegaafdheid in het onderwijs.

door Priscilla Keeman

'Klas overslaan leidt tot minder zelfvertrouwen', 'Docenten benaderen hoogbegaafde jongens negatief', 'Klas overslaan geeft problemen in de brugklas'. Zomaar wat koppen die in diverse media verschenen na publicatie van het proefschrift van Lianne Hoogeveen, psychologe bij het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek (CBO).

Hoe hebt u al die verschillende interpretaties van uw onderzoeksresultaten ervaren?

Ik was er al een beetje voor gewaarschuwd. De Universiteit (Radboud Universiteit in Nijmegen – redactie) zoekt onderzoeken uit die maatschappelijk een rol kunnen spelen en brengt die in de publiciteit. Je ontkomt er niet aan dat de media er uit pikt wat voor hen interessant is. Ik heb natuurlijk liever dat de berichtgeving klopt, maar anders maar zo. Publiciteit voor hoogbegaafdheid is hoe dan ook belangrijk.

Waarom vind u publiciteit voor hoogbegaafden zo belangrijk?

Hoogbegaafdheid is nog steeds een taboe. Heel veel mensen zien hoogbegaafden nog steeds als een 'speciaal soort kinderen' met een 'speciaal soort ouders'. Maar het zijn niet allemaal kinderen van hoogopgeleide ouders met geld. Bovendien: die kinderen redden het meestal wel. Hun ouders zijn 'goedgebekt' en stappen naar de school toe als het niet goed gaat. Maar de kinderen uit lageropgeleide milieus of kinderen van allochtone ouders hebben de hulp hard nodig.

Toen ik in 1991 begon bij het CBO zeiden leerkrachten nog dingen als 'oh, die leerling is hoogbegaafd: die redt het wel'. Nu zal dat niet meer zo gezegd worden. Leerkrachten trekken nu een ernstig gezicht en zeggen dat ook hoogbegaafden hulp nodig hebben. Maar als je begint over pushende ouders, dan komen de verhalen alsnog los...

'ALS JE IN
AMERIKA AANGEEFT
DAT JE KIND
HOOGBEGAafd IS,
DAN VRAAGT MEN
'WAARIN?'

Officieel schenken scholen wel aandacht aan hoogbegaafdheid. Maar ik hoor mensen in het onderwijs nog vaak zeggen dat zij vooral aandacht schenken aan leerlingen die het 'echt' nodig hebben (denk: zwakkere leerlingen).

Nu durft men vanuit de overheid te zeggen dat het goed is om talent ontwikkelen. Twintig jaar geleden kon je dat nog niet zeggen. Die gedachte was heel elitair. Maar het is goed dat het nu gebeurt. Waar wij mee zitten, is dat we heel bang zijn dat we sommigen beter vinden dan anderen. Als je in Amerika aangeeft dat je kind hoogbegaafd is, dan vraagt men 'waarin?'. Iedereen heeft zijn sterke (en zwakke) kanten. Als je daar geen aandacht aan schenkt, respecteer je niemand behalve de middenmoot.

Wat vindt u zelf de belangrijkste conclusie uit uw onderzoek?

Het doel van het onderzoek was om te onderzoeken of versnelling inderdaad leidt tot sociaal-emotionele problemen. De mening dat dit zo is, was wijdverbreid, terwijl ik juist het idee had dat dit niet zo was. Immers, als een kind zich cognitief sneller ontwikkelt, is het heel aannemelijk dat dit op sociaal-emotioneel gebied ook zo is. De belangrijkste conclusie is dat versnellen vaak goed is, met wat kanttekeningen.

sche kennis voor

25

Het lijkt erop dat veel media zich juist in die kanttekeningen hebben verslikt. Hoe zit het nu echt?

Kort samengevat blijkt uit het onderzoek dat versnelde en niet-versnelde hoogbegaafde leerlingen nauwelijks van elkaar verschillen wat betreft zelfconcept, gedragskenmerken en sociale contacten. Wel lijkt het er op dat in de eerste twee klassen van het voortgezet onderwijs hoogbegaafden een lager sociaal zelfconcept hebben dan klasgenoten. Het feit dat zij niet altijd worden geaccepteerd door klasgenoten draagt hieraan bij. Het effect bij jongens is groter dan bij meisjes en duurt ook langer. Leerkrachten staan vaak positief tegenover het cognitief functioneren van hoogbegaafden, maar negatief tegenover het sociaal-emotioneel functioneren. Uit het onderzoek blijkt dat de visie van docenten verandert na het bijwonen van een informatiebijeenkomst.

Wat is de belangrijkste aanbeveling uit uw onderzoek?
Het versnellen is maar een onderdeelje van het geheel. Wat ik belangrijker vind, is dat duidelijk wordt dat hoogbegaafde kinderen speciaal aangepast onderwijs moeten hebben. Er is zo'n gebrek aan specialistische kennis bij leerkrachten. Ik verbaas me er elke keer weer over.

De belangrijkste aanbeveling uit mijn onderzoek is dat degene die voor de klas staat leert over hoogbegaafdheid. Het CBO heeft inmiddels samen met het SLO, Expertis en de Hogeschool Edith Stein in Hengelo modules hoogbegaafdheid voor pabostudenten geschreven. Ook aan de lerarenopleiding van de Radboud Universiteit (Instituut voor Leraar en School, ILS) is het mogelijk een module hoogbegaafdheid te volgen. Helaas is dit nog een keuzemodule. Gelukkig volgen jaarlijks steeds meer leerkrachten de nascholingscursus 'specialist in gifted education' bij het CBO. Inmiddels ben ik ook benaderd door Teleac om mee te werken aan een onderdeel hoogbegaafdheid van een cursus voor leerkrachten 'die meer willen'.

Wat raadt u leerkrachten aan?

Wat ik eigenlijk altijd aangeef, is dat het moeilijk is om hoogbegaafdheid te zien. Maar het is ook moeilijk om te zien of een kind slecht hoort, toch dat is wel iets

**'LEERKRACHTEN
DIE VINDEN DAT
KINDEREN MOETEN
SPELEN, HOUDEN
ZELF VAAK NIET
VAN LEREN'**

wat je meeneemt als je als leerkracht naar een leerling kijkt. Zorg dat bij de opties die je nagaat als je een kind bekijkt, zoals goed horen, zien, dyslexie, dyscalculie et cetera, dat daar ook hoogbegaafdheid bij zit. Leerkrachten kunnen ook kijken naar de herkenningsprofielen van Betts en Neihart (1988).

Een ander ding wat ik bepleit is: luister meer naar de ouders. Nodig ouders uit om eerlijk te zijn. Scholen denken vaak dat ouders opscheppen. Ik denk dat vaak het tegenovergestelde waar is. De ouders die ik ontmoet, hebben op school vaak niets verteld over het vermoeden dat hun kind hoogbegaafd zou zijn. Een leerkracht zou in groep 1 al specifieke vragen kunnen stellen. Bijvoorbeeld: 'Heeft u kind al interesse in letters?' Als het kind niet leest en de ouders schrikt van de vraag, dan is deze gemakkelijk gerust te stellen ('Dat is normaal, hoor.'). Maar als het kind wel al leest, help je de ouders het gesprek te openen.

Als een school meer kennis heeft, zal er meer zelfvertrouwen ontstaan. Dan komt het vanzelf goed in de communicatie tussen leerkracht en ouder. Daarom is ook die bij- en nascholing zo belangrijk.

Hebt u ook nog tips voor ouders?

Vertel wat je ziet. Houd geen informatie achter. En als een school daar vervelend op reageert, accepteer dat dan niet. Je merkt dat als ouders door slechte ervaringen wantrouwend worden naar school hun kinderen dat ook voelen. Er ontstaat de rare situatie dat je je kind naar een instituut stuurt waar je geen vertrouwen in hebt. Hierdoor vormt zich bij het kind vaak een loyaliteitsconflict. Ik ben geen voorstander van wisseling van scholen, maar als er geen vertrouwen is, vind ik dat toch de beste oplossing.

Maar voor het zover komt: benader als ouder de school vanuit je zorg voor je kind. Geef aan dat je wilt dat je kind gelukkig is en zich goed ontplooit. De meeste leerkrachten zijn geen rotlui. Door met elkaar mee te denken, kun je samen op zoek naar mogelijkheden.

Het proefschrift van Lianne Hoogeveen is te vinden op: http://webdoc.uhn.ru.nl/mono/h/hoogeveen_a/sociemcoo.pdf

Voor profielen om hoogbegaafde leerlingen te herkennen: <http://www.infohoogbegaafd.nl/hbpo/start/00004/>